

Radka Denemarková

Razmerje med človekom in jezikom

»To bo sicer nekoliko žalostno za tiste, ki verjamejo, da se revolucije, pridobitev novih ozemelj za literaturo, prvotno tičejo formalnega eksperimentiranja, marsikdaj pa spregledajo dejstvo, da je pogoj za to nov način razmišljanja.«

Ingeborg Bachmann

I. Kriza sodobnega človeštva in literatura, boleča realnost

Zahodni in vzhodni svet, pa naj sta si še tako različna, imata eno samo in skupno krizo. Vsako premišljanje o katerikoli alternativni bi se moralo pričeti z refleksijo o tej krizi. Kaj pomeni misliti po evropsko, biti ženska in živeti v skladu z realnostjo. Zakaj našo sodobnost dirigira preteklost. Zakaj v sedanjosti učinkuje le tisti del preteklosti, ki je namenjen temu, da jo osvetli ali pa zastre s temo. Suženjstvo, kamorkoli pogledaš. So naša realnost, naši konflikti danes kaj drugačni? Predavanje o delu avtoric, kot so **Virginia Woolf, Sylvia Plath, Božena Němcová, Ingeborg Bachmann, Alexandra Berková**, in še katera.

Literatura ni namenjena temu, da bi bežali pred nečim ali celo pred sabo, temveč da bi se, nasprotno, z zadevo soočili, zavedajoč se, da je knjigo moč brati na različne načine. Pisateljica ne sme ničesar prikrivati, ne sme zanikati bolezni svojega časa. Z literaturo je tako kot s filozofijo. Obupani poskusi izraziti neizrekljivo. Najtežje je pisati nekompromisno in zajeti esenco situacije. Nič ni zadovoljivo. List je bel, zgodi se lahko karkoli.

Tisto, na kar ne moremo vplivati, je dejstvo, ali smo otroštvo preživeli kot deček ali deklica in ali skozi življenje hodimo v koži moškega ali ženske. Kajti po tem nas od rojstva dalje sodi svet. Toda tako ali tako je pomembno samo to, kakšni smo. Ljubezen do življenja in do sveta je nekaj drugega kot katerakoli politična zaslepljenost ali religiozna vera, ki se boji in sovraži in ločuje in označuje nezaželene osebe, na primer žide, homoseksualce in predvsem ljudi z vagino. Brž ko se kje omeni kak telesni znak skupine, moramo postati pozorni, gre za fašizem. Religiozna vera se predaja samo skozi kulturo in družinsko tradicijo. Ljudje morajo zanikati vse, kar vidijo in čutijo. Verjeti morajo le temu, kar pravijo drugi. Toda resnična ljubezen do sveta sprejema in ima rada raznolikost življenja, zanjo na primer spol, seksualna usmerjenost sploh nista več bistvena.

II. »Kako preživeti preživetje.«

Tema antisemitizma, antijudaizma in holokavsta v opusu preminulega nosilca Nobelove nagrade Imreja Kertésza in drugih evropskih avtorjev ter naše predstave utopičnega sveta, v katerem bo vse dobro.

Imre Kertész, Primo Levi, Jean Améry, Paul Célan, Hannah Arendt, Rahel Varnhagen von Ense.

Svet se polni z izgnanci. Človekove pravice so postale abstrakcija, ljudem ne nudijo več zaščite. Ali pa jo nudijo, a le takrat, kadar se ta abstrakcija realizira v pravicah Angležev, Francozov, Čehov, Američanov ... Torej bodo že spet odločali narodnost, država, ozemlje. Lahko verjamemo, da se bomo vrnili v čas nedolžnosti, ko nekje globoko v duši kakor otroci upamo, da so ljudje dobri ... Jaz tega ne verjamem več. Realnost to izpodbija. To je nekako povezano s stanjem ljudi. Obstaja nasilje. To je realnost. Toda dobra novica je, da nas sprememba lahko preseneti, lahko se pojavi tam, kjer je ne pričakujemo in od koder se je niti ne nadejamo. Potrebovali bi politiko skupnega človeštva. Pozabili smo, da si moramo svet deliti z drugimi. Pozabili smo, da je naš dom ves svet. Pozabili smo, da bi moralo biti samoumevno, da je vsakdo lahko brez strahu občan slehernega mesta, zemeljska obla je »otok«, nihče ne bo pred ničimer ubežal.